

2008 - 2009

DZĪVES PIEREDZE :
zināšanas,
attieksmes,
prasmes -

DZĪVEI :
izziņai,
apdomai,
rīcībai !

Bauskas 1.vidusskola
Latvijas Universitāte

S I S T Ē M I K A
(apziņas sistēmiskā organizācija)

Asoc.prof., Dr.fiz.
ANDRIS BROKS

Pirms atlikušajās nodarbībās apkopojam kopīgi padarīto, šodien pabeigsim jau mūsu pirmajās nodarbībās uzsāktu tēmu par Cilvēku Pasaulē, taču līdzīgi kā to darījām iepriekšējā nodarbībā, nu jau to īstenojot apzinātā sistēmskatījumā - Cilvēks Pasaulē kā sistēma sistēmā. Šajā sakarā īpašu uzmanību veltīsim cilvēka apzinātās dzīves galvenai vadulai - cilvēka paraugvērtību jeb ideālu sistēmai, tās būtības un sūtības noskaidrošanai. Šī nodarbība palīdzēs arī Jūsu domraksta MANAS PERSONĪBAS ATTĪSTĪBAS SISTĒMREDZĒJUMS izveidei, jo dzīves paraugvērtību jeb ideālu sistēma ir ikviena cilvēka personības būtiska sastāvdaļa.

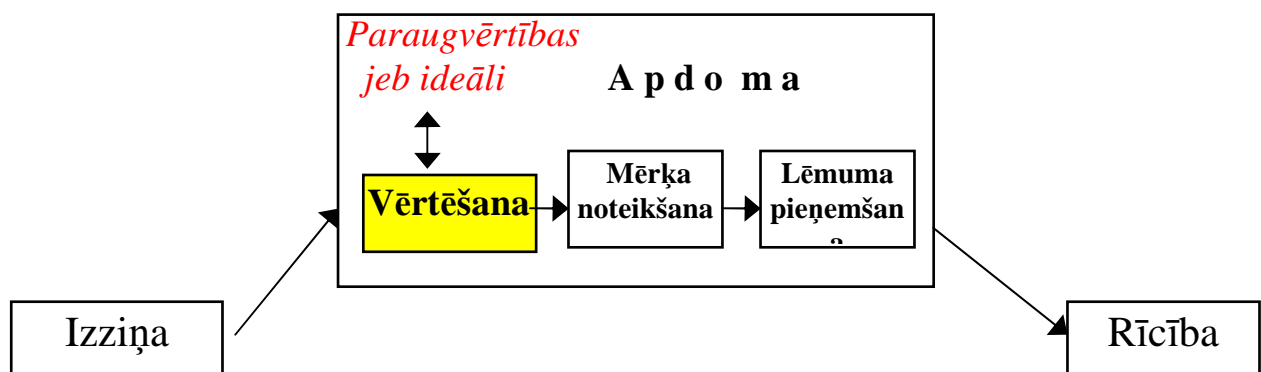
16. nodarbība 2009. g. 27. aprīlī

CILVĒKA PARAUGVĒRTĪBU jeb IDEĀLU SISTĒMA

(Paraugvērtību jeb ideālu sistēma - cilvēka vērtīborientācijas raksturojums, viņa apzinātās, mērķtiecīgās dzīves īstenošanās pamats)

Vērtība - lieta un/vai process, kuras noteiktu īpašību cilvēks ir apzinājis - novērtējis kā nepieciešamu, lietderīgu (līdz ar to gribētu jeb motivētu, pamatotu) noteiktas savas dzīves vajadzības apmierināšanai.

Lietas un/vai procesa **vērtību nosaka vērtējot** - salīdzinot to ar atbilstošu lietu un /vai procesu kā paraugvērtību.

Paraugvērtība - noteiktas cilvēka vajadzības apmierināšanai viņa paša izvēlēta vislabākā lieta un/vai process, kurai piemītošā cilvēku interesējošā īpašība tiek uzlūkota kā šīs īpašības ideāls.

Citiem vārdiem, **paraugvērtība** - cilvēka noteikta lieta un/vai process kā ideāls, kurš izmantojams atbilstošo lietu un/vai procesu vērtēšanā kā paraugs, kuram maksimāli tuvināma sava konkrētā izvēle. **Paraugvērtības jeb ideāli**, kas tiek izmantoti vērtēšanā, **raksturo attiecīgā cilvēka vērtīborientāciju**.

Ļoti svarīgi ir spēt (gribēt un varēt) *p a t s t ā v ī g i* veidot, pilnveidot un īstenot praksē **s a v u ideālu jeb paraugvērtību sistēmu** un tās nosacīto reālo vērtību sistēmu, jo katram jau pašam **sava** dzīve jādzīvo (jāvada un jāīkņojas). Katrs *P a t s* **savā** dzīvē ir **savas** laimes (augstākā apmierinājuma) kalējs. Tajā pat laikā katrs *P a t s* **savu** dzīvi dzīvo - **savu** laimi kaļ visciešākajā kopsaistībā ar **savu** apkārtējo dzīvesidi - apkārtējo pasauli (citiem cilvēkiem attiecīgajā dabas un tehnikas vidē). **Personīgajām vērtībām ir jābūt saskaņā ar sabiedriskajām vērtībām**.

Paraugvērtības – mūsu lietu un procesu ideāli	Materiālās vērtības	Garīgās vērtības
Personīgās (privātās)	*	*
Sabiedriskās (sociālās)	*	*
	<i>Civilizācija</i>	<i>Kultūra</i>

Ideāli - cilvēku dzīves orientieri.

Kādus ideālus kādai cilvēkdarbībai, kad un kāpēc mēs sev uzstādam ?

Ideālu daudzveidība - tāpat arī atbilstoša cilvēku dzīves daudzveidība.

Ideāli piedod mūsu dzīvei atbilstošu virzību, orientē mūs uz noteiktām vērtībām.

Dzīvība - absolūtā cilvēkvērtība (bet vai vienmēr un visur ?)

Konkrētās paraugvērtību grupas

Veselība kā vērtība	Fiziskā veselība	Garīgā veselība
Personīgā	*	*
Sabiedriskā	*	*

Dzīvesvide kā vērtība	Materiālā dzīvesvide (<i>c i v i l i z ā c i j a</i>)	Garīga dzīvesvide (<i>k u l t ū r a</i>)
Ģimene	*	*
Radi, draugi, paziņas	*	*
Skola, vietējā sabiedrība	*	*
Valsts	*	*
Valstu apvienība	*	*

Labklājība jeb turība	Fiziskā	Garīgā
Personīgā	*	*
Sabiedriskā	*	*

Ideāli – reāli pamatotie un izfantazētie.

I d e ā l i	Materiālie	Garīgie
Reāli pamatotie	*	*
Izfantazētie	*	*

P e r s o n ī b a (cilvēka īpašību kopums) **kā vērtība**

Cilvēks cilvēku interesē tikai kā noteiktu īpašību nesējs !!!!

Cilvēku viņa dzīvē vispār kaut kas interesē (viņš pievērš uzmanību noteiktām lietām un procesiem – tāpat arī cilvēkiem) tikai saistībā ar kādu noteiktu savu vajadzību apmierināšanu.

Kāds ir ideāls cilvēks – ideāla personība dzīvei mūsdienu cilvēku dzīvesvidē ?

Kāds ir Tavs cilvēka p e r s o n ī b a s i d e ā l s reālai mūsdienu dzīvei ?

Personība – cilvēka attīstības rezultāts

(cilvēka personības attīstība ir process, kas īstenojas visa cilvēka mūža ilgumā).

Ģ i m e n e – tās loma personības attīstībā.

D a r b s vai b e z d a r b s – tā loma personības attīstībā.

Z i n ā t n e - tās loma personības attīstībā.

Kāda ir ideāla personība mūsdienu zinātniskajā skatījumā un redzējumā ?

M ā k s l a - tās loma personības attīstībā.

Kāda ir ideāla personība mūsdienu mākslas skatījumā un redzējumā ?

Valsts p o l i t i k a un e k o n o m i k a - to loma personības attīstībā.

Kāda ir ideāla cilvēka personība liberālisma politikas un brīvā tirgus ekonomikas skatījumā ?

L a b k l ā j ī b a jeb t u r ī b a (materiālā, garīgā) – tās loma personības attīstībā.

Sabiedrības kultūra un civilizācija kopumā – viss sabiedrības dzīvē pastāvošais, notiekošais būtiski ietekmē šajā sabiedrībā (cilvēkvidē) dzīvojošo cilvēku personības attīstību.

Pasaules uzskata veidošanās personības attīstībā

(atbilžu meklējumi uz jautājumiem: “ Kas ir Pasaule ? “, “ Kas ir Cilvēks ? “ Vai pasaules uzskats ir vērtība ? Kādi pasaules uzskati pastāv ? Kādi ideāli kā ietekmē cilvēka pasaules uzskata veidošanos ? Vai pastāv ideāls pasaules uzskats ?

Augstākās garīgās vērtības - c i l v ē k a i d e ā l i - ideālie cilvēki .

Dievs - visa labā iemiesojuma paraugs dievticīgajiem cilvēkiem.

Jēzus Kristus - cilvēka ideāls kristiešiem.

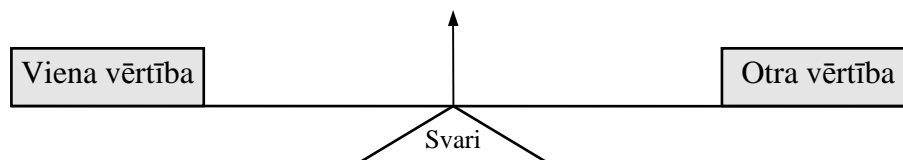
Muhameds - cilvēka ideāls musulmaņiem.

Buda - cilvēka ideāls budistiem.

Līdzekļi kā vērtība : nauda, manta, informācija, laiks un cilvēka fiziskā un garīgā spēja praktiski rīkoties. Līdzekļi dod varu attiecīgo cilvēkdarbību īstenot !!!

Vērtību pāru sistemoloģija

Daudzveidīgo vērtību raksturīgie - savstarpēji papildinošie vērtību pāri
Vērtību pāra harmonija - līdzsvars - samērs

Mūsdienu vērtību pāru disharmonija, nelīdzsvars, nesamērība

Tikumība atpaliek no Gudrības, jo Audzināšana atpaliek no Mācībām. Kāpēc tā ?
Tāpēc, ka Liberālais pārmāc Sociālo, **pastāv personīgo un sabiedrisko vērtību disharmonija.**
Citiem vārdiem, tās ir dzīves pārmērīgas liberalizācijas sekas, jo liberālisms pēc būtības ignorē kolektīvismu - sabiedrisko audzināšanu, sabiedrības dzīves normas, pārkacentē individuālo - paceļ individuālo virs sabiedriskā.
Naudas varas un cilvēcisko ideālu nesabalansētība.
Materiālās un garīgās vērtības.

Brīvība, tiesības kā vienas no visaugstākā ranga vērtībām – taču bez atbildības un pienākumiem tās ir nelīdzsvarotas.

BRĪVĪBA un ATBILDĪBA, TIESĪBAS un PIENĀKUMI -
- līdzsvarotI jeb harmoniskI vērtību pāri.

BRĪVĪBA bez ATBILDĪBAS, TIESĪBAS bez PIENĀKUMIEM - visatļautība.

Rietumu dzīves praksē pašlaik ir nobriedusi ļoti nopietna SABIEDRISKO VĒRTĪBU KRĪZE. Ar individuālās tikumības kopšanu ir daudz par maz, ja neveidojas arī atbilstoša kolektīvā tikumība. Taču arī personu līmenī šodien pastāv ievērojama disharmonija starp Pasaules vareno morāli un Tautas vairākuma morāli. Tas nav nekas principiāli jeb būtiski jauns, taču mūsdienu vareno varenības lielums ir ļoti pieaudzis un tieši tādēļ vareno un tautas morāles atšķirības šodien daudz būtiskāk nekā jebkad agrāk ietekmē visu sabiedrības dzīvi un nu jau ne tikai vienas valsts, bet gan visas pasaules mērogā. Liberāļiem demokrātija pēc būtības ir aizsegvārds. Vareno nekur un nekad nav bijis daudz, tautai vienmēr un visur ir vairākums. Demokrātija kā tautas vairākuma vara liberāļiem ir tikai vārds, jo īsts liberālis ir individuālists, kuram vairākums apspiež viņa savtīgās intereses. Brīvību liberāļi pielūdz, taču no atbildības cenšas izvairīties.

Veiksmi noslēguma darba- domraksta

“MANS MANAS PERSONĪBAS ATTĪSTĪBAS SISTĒMREDZĒJUMS” IZSTRĀDĒ !

Darbs dialogbūrtnīcā vai atsevišķi kopā ar dialogburtnīcu jāiesniedz 2009.g. 11.maijā !!!